

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS
NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ĮSTATYMO NR. IX-1675 17 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ
VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-693 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ
ĮSTATYMO NR. I-549 20 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo, Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo, Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo bei Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo pakeitimų rengimą pirmiausia paskatino ekspertų pastebėjimai, jog kyla sunkumų norint pritraukti žmones dirbti rinkimų komisijose - bijoma, kad nedidelės papildomos pajamos gali lemti gaunamos socialinės paramos ar išankstinės pensijos praradimą, pareigūno ar kario pensijos mažėjimą. Norint valstybėje užtikrinti pasitikėjimą demokratija, valstybės institucijomis ir išrinktais valdžios atstovais, labai svarbu, kad valstybės piliečiai būtų kuo labiau įtraukti ir patys naudotųsi galimybe įsitraukti į politinę veiklą ne vien tik einant balsuoti rinkimuose. Viena iš tokių įsitraukimo formų ir gali būti dalyvavimas apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, miestų, rajonų referendumo komisijose komisijų veikloje, kurios metu piliečiai tiesiogiai gali stebėti, kaip yra įgyvendinama demokratija šalyje. Taigi, pažymėtina, kad egzistuojantis teisinis reguliavimas yra ydingas ir yra matomas poreikis jį atnaujinti.

Įstatymo projektų rengimą taip pat paskatino ir drastiškai išaugusių kuro ir elektros kainų problema, šildymo kainų augimą patiems pažeidžiamiesiems žmonėms šiemet gali amortizuoti tik veikianti piniginės socialinės paramos sistema, kuri, esant būtinybei, užtikrina šildymo kaštų kompensavimą ir suteikia šeimoms reikalingą piniginę paramą. Aštrios pastarųjų metų krizės skaudžiai paliečia labiausiai nepasiturinčius gyventojus. Kylančios energijos, maisto ir paslaugų kainos skurstančius asmenis verčia taupyti, apleidžiant būtinuosius poreikius. Nerimas ir ateities neapibrėžtumas taip pat turi psichosocialinių pasekmių tiek asmeniniu, tiek visuomenės lygmeniu, todėl tokiose situacijose labai svarbu užtikrinti veiksmingą šalies socialinę politiką, kuri turi prisidėti kuriant gyventojų socialinio saugumo ir stabilumo jausmą.

Keičiamų įstatymų projektų tikslas – skatinti Lietuvos piliečių įsitraukimą į politinę veiklą per darbą Lietuvos Respublikos rinkimų komisijose bei tobulinti esamą piniginės socialinės paramos ir kompensacijų už šildymą sistemą, panaikinant tam tikrus neesminius įstatymo reikalavimus, kurie sudaro dirbtines kliūtis gyventojams pasinaudoti parama.

Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siūloma keisti formuluotes atskiriant Vyriausiosios rinkimų komisijos narių pajamas nuo regioninių komisijų ir įteisinti asmens pajamų išimtį dėl pajamų, kurios gaunamos ne reguliariai ir už labai trumpą laiką, kai yra rengiami rinkimai ir asmuo dalyvauja rinkimų komisijos veikloje. Už dalyvavimą komisijoje pajamos padengia asmenų laiko ir kitas sąnaudas dėl ypatingai svarbios demokratinės visuomenės gyvavimui misijos – rinkimų organizavimo. Piniginės socialinės paramos sistemoje galioja ir kitos išimtys dėl kitų pajamų, kurias gauna nepasiturintys asmenys, pavyzdžiui, vaiko pinigai, stipendijos. Jos nėra įskaičiuojamos į pajamas. Be kita, ko, Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinto lygiateisiškumo principo pažeidimą galima įžvelgti dabar esančiame reguliavime, kai mažas pajamas gaunantys asmenys yra atgrasomi nuo dalyvavimo rinkimų organizavimo procese, nes jie gali netekti tam tikrų pastovių pajamų neretai net nežinodami apie tai. Tokiu būdu būtent socialiai pažeidžiami asmenys praranda pajamas, o likę visuomenės nariai dalyvaudami rinkimų komisijose gauna pajamas, padengia savo dalyvavimo sąnaudas svarbioje visuomeninėje misijoje.

Svarbiausi įstatymų pakeitimo projektų uždaviniai:

- 1) spręsti žmonių, galinčių dirbti rinkimų komisijose, stygiaus problemą;
- 2) skatinti šalies piliečius įsitraukti į politinę veiklą, taip didinant jų pasitikėjimą valstybe, jos institucijomis ir išrinktais atstovais bei ugdyti pilietiškumą;
- 3) sudaryti sąlygas socialine parama pasinaudoti labiausiai pažeidžiamiems asmenims ir taip mažinti socialinę atskirtį Lietuvoje, tai ypač aktualu šiuo metu sparčiai augant šildymo ir elektros kainoms;
- 4) didinti pasitikėjimą šalies viešojo valdymo sistema, mažinti biurokratizmą ir tęsti COVID-19 pandemijos metu pradėtą piniginės socialinės paramos veikimo supaprastinimo politiką, siekiant spręsti nepasinaudojimo socialinės paramos gavimo galimybėmis problemą, ypač kalbant apie išlaidų šildymui kompensavimą, kuriuo pasinaudoja tik maža dalis jį galinčių gauti asmenų.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo nariai Domas Griškevičius, Tomas Tomilinas, Audrius Petrošius

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Piniginės socialinės paramos gavimas yra reguliuojamas Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu. Skiriant piniginę socialinę paramą, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos. Paminėtina, kad įstatyme yra numatyti ir piniginės socialinės paramos teikimo principai, kurie turi

užtikrinti valstybės piliečių bendradarbiavimą ir dalyvavimą, prieinamumą, socialinį teisingumą ir veiksmingumą, visapusiškumą ir adekvatumą, įgalinimą bei lygias galimybes, tačiau šie principai nėra iki galo įgyvendinami.

Pareigūnų pensijos skyrimo tvarką ir pensijų dydį reglamentuoja Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas. Pagal šį įstatymą, jeigu asmuo neturi draudžiamųjų pajamų arba kitoje valstybėje negauna su darbo santykiais susijusių pajamų ir nėra savarankiškai dirbantis asmuo, jam yra mokamas 1 (vieno) socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedas. Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą gavėjui, kuris turi draudžiamųjų pajamų ir jų dydis per mėnesį yra mažesnis negu 1 (viena) minimalioji mėnesinė alga, yra mokama priedo dalis.

Išankstinės senatvės pensijos skyrimas yra reglamentuotas Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatyme. Pagal šį įstatymą senatvės pensija asmeniui gali būti skiriama iki senatvės pensijos amžiaus, jei kreipimosi dėl išankstinės senatvės pensijos dieną, asmuo atitinka tam tikras įstatyme minimas sąlygas. Viena iš keliamų sąlygų - žmogus, norėdamas gauti išankstinę senatvės pensiją, negali būti vienas iš asmenų, privalomai draudžiamų socialiniu draudimu pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą.

Teisinių santykių prilyginimą darbo santykiams apibrėžia Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas. Pagal šį įstatymą asmenų, atlygintinai einančių narystės pagrindu renkamasias pareigas ar paskirtų į apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, į miestų, rajonų referendumo komisijas, tarnybos susiklostantys teisiniai santykiai, yra prilyginami darbo santykiams. Dėl to darbo neturintys asmenys atsisako eiti pareigas minėtose komisijose, nes toks trumpalaikių ir itin nedidelių pajamų gavimas sąlygoje bedarbio išmokų netekimą.

Rinkimų komisijų narių atlyginimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siūloma, kad pajamos, gautos už darbą apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, miestų, rajonų referendumo komisijose, išskyrus pajamas, gautas už darbą Vyriausioje rinkimų komisijoje, nebūtų įskaitomos į asmens pajamas.

Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siūloma į draudžiamąsias pajamas neįskaičiuoti užmokesčio už darbą apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, miestų, rajonų referendumo komisijose, išskyrus pajamas, gautas už darbą Vyriausioje rinkimų komisijoje. Taip pat numatoma, kad pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą gavėjui, kuris turi draudžiamųjų pajamų, įskaitant pajamas gautas už darbą Vyriausioje rinkimų komisijoje, bet neįskaitant pajamų, gautų už darbą apygardų, apylinkių

rinkimų, savivaldybių rinkimų, miestų, rajonų referendumo komisijose, ir jų dydis per mėnesį yra mažesnis negu 1 (viena) minimalioji mėnesinė alga, mokama priedo dalis.

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siūloma išskirti asmenis, gaunančius draudžiamųjų pajamų už darbą apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, miestų, rajonų referendumo komisijose ir negaunančius pajamų už darbą Vyriausioje rinkimų komisijoje.

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siūloma numatyti, kad darbo santykiams prilyginti teisiniai santykiai yra darbas Vyriausioje rinkimų komisijoje, tačiau darbo santykiais nėra laikomas darbas apygardų, apylinkių rinkimų, savivaldybių rinkimų, į miestų, rajonų referendumo komisijose.

Įgyvendinus įstatymų pakeitimą tikimasi išspręsti žmonių pritraukimo darbui rinkimų komisijose problemą, paskatinti didesnę žmonių norą įsitraukti į politinę veiklą, prisidėti prie demokratijos įgyvendinimo valstybėje, skatinti pasitikėjimą valstybės institucijomis ir išrinktais politikais bei kitais valdžios atstovais ir ugdyti pilietiškumą. Taip pat siūlomas naujas teisinis reguliavimas padėtų išsaugoti socialinės paramos teikimą labiausiai pažeidžiamiems asmenims bei iš tikrųjų padėtų įgyvendinti piniginės socialinės paramos teikimo principus, kurie turi užtikrinti valstybės piliečių bendradarbiavimą ir dalyvavimą, prieinamumą, socialinį teisingumą ir veiksmingumą, visapusiškumą ir adekvatumą, įgalinimą bei lygias galimybes.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymo priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ patvirtinto

2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 2 strateginį tikslą „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, teisėkūros pagrindų, įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujų sąvokų ir terminų nepateikiama.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštaruoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Projektui įgyvendinti reikia pakeisti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymus, savivaldybių institucijos turės pakeisti piniginės socialinės paramos skirstymo tvarkas.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Pritarus siūlomiems pakeitimams, jiems įgyvendinti reikės koreguoti 2023 m. biudžeto projektą.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „darbas rinkimų komisijoje“, „pareigūnų pensija“, „išankstinė pensija“, „draudžiamosios pajamos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Seimo nariai:

Domas Griškevičius

Tomas Tomilinas